

נאור של עיר

הדרך היהודית לבית הלבן * עיפוניו של חתן

„פרס קוגל” * דיוקן ממחצית המאה העשרים * ציירת הנופים

תרגום

געוואלד *

18 שנים אחרי שפירסם את סיפורו מילכוד 22... הנחשב לספר המקאברי ביותר על המלחמה העולמית השנייה, פירסם ג'וזף הלר את סיפורו השלישי, גולד שווה זהב... באחרונה ראה-אור ספר זה בתרגום לעברית.

גולד שווה זהב הוא סאטירה על החיים האינטלקטואליים בארצות-הברית. הנפש-הפועלת המרכזית שלה היא פרוי שפור יהודי בשם ברום גולד, המתעניין בפוליטיקה ומגלם את אבה-טיפוס „של היהודי האמריקאי המתבולל לתוך מסורת הליברליזם האמריקאי. הלר פורש את כוונותיו כבר במוטו של הספר, הלכות מתוך אימרה של נשיא ארה״ב לינדון ג'ונסון, בתקופה שבה שימש כמנהיג

באידיש: קריאת בהלה, הצילוף
** ג'וזף הלר — מילכוד 22; הוצאת זמורה ביתן מודן.
*** ג'וזף הלר — גולד שווה זהב; עברית: דוד נגב; הוצאת זמורה ביתן מודן; 373 עמודים (כריכה קשה).

הרוב הדימוקראטי בניגוד: „אני שם את הקטן שלו ככיס שלי.”
מישפט-הפתחה של הספר: „פעמים רבות נתבקש גולד לכתוב על ההתנסות היהודית באמריקה...” כמו מתמצת את הספר כולו. כראייה להתנסות זו, מסביר גולד עד מהרה, „התכוונתי לעזוב את הקולג' ולנסוע לישראל להילחם, אבל קיבלתי מילנה לקולומביה...”

גולד עורך חתן וחשבוני-נפש של הפרט ושל הקהילה. בעוד ששליחי הנשיא הי-אמריקאי מחזרים אחריו, הוא אינו מעורר כלל את הערכתם של המקורבים אליו. אביו מתייחס אליו כאל עבריין צעיר, בתו בזה לו, ורואה בו מרובע. אשתו סבורה שהוא אינו מעורר התרגשות. את יוקרתו בקרב צוות עובדי הבית-הלבן הוא צובר, כאשר הוא ממציא דפוס התנהגות חדש ביחסי הבית-הלבן עם העיתונאים, את התשובה: „לא יודע.”

השלבנים הראשונים בדרכו של גולד אל הבית-הלבן, נפתחים באותו עולם-אקדמי מתניק של מאמרים מיקצועיים, ה-מהווים נקודות קידום בעולם זה (היה זה בשביל גולד מקור לרגוז המדיני, ש-כמעט איש ממודעו לא קרא אף אחד מכתבי-העת שבהם היתה עבודתו עשויה להתפרסם...) גולד פירסם שישה ספרי עיון, סיפורים קצרים, ולמעלה משלוש שנים טרח על חיבורו של רומן, שאותו

זנח עם השנים. אבל הוא נחשב כאיש מעלות, נכס לפוליטיקה האמריקאית (גולד יכול עכשיו לדבר בכישרון על מדיניות, מדינאות, כלכלה, חינוך, מילי-המה, סוציולוגיה, אקולוגיה, פסיכולוגיה חברתית, תרבות פופ, ספרות יפה ודרמה — ועל כל צירוף של הנשאים האלה משינויי סדר אינסופיים, שכן היה בעל כושר המצאה ויכול לקשר כל דבר עם כל דבר...) מעין אב-טיפוס ליפה-הנפש האקדמי.

חלומותיו להשתלב במיסד הפוליטי מסתובבים לכדי מימוש, כאשר חבר ל-ספסל-לימודים מן העבר, העובד בבית-הלבן, מתקשר אליו טלפונית. ושואל: „חשבת פעם לעבוד בממשלה?” כאשר גולד תוהה על שאלתו, משיב לו ידידו: „אלה היים משהנעים, ברום. יש המון מסיבות ואתה מוקף התיכות אפילו שח-קניות.”

את גולד מלווים שני ידידים מהעבר, האחד מורל מצלית, יחסית, והשני עורך של כתב-עת ריאקציוני. בעל תפוצה של עשרות עותקים. מתוך דפי גולד שווה זהב עולה סיפור מאבקם של שלושת הידידים הגיע להכרה בחברה האמריקאית. סיפור, שהוא סאטירה צולפת על ההצלחה ועל החלום היהודי. את החלום האמריקאי של יהודי ארצות-הברית, בדור האבות של גולד, מתאר הלר

בפרק שום דבר אינו מצליח לפי המתוכנן, מפני אחד מבני-משפחתו של גולד: „אנחנו משחקים היום גולף, משתכרים, לוקחים שיעורי מניס, ומתגרשים, בדיק כמו נוצרים אמריקאים רגילים. אנחנו מנבלים את הפה. אנחנו מוריינים, כתי-דים, ומדברים הרבה בקולי קולות על דפיקות...”

גולד מחליט לעבור את כל שמפריד בינו לבין מיסדרונות השילטון, ולזנוח את כל מורשתו, עברו ומעט ערכיו. הוא נוסע לווינגטון, כדי לטעום את טעם הדבש, כדי לאתר לעצמו נחלה בהדר השילטון. בווינגטון הוא נפגש עם ידידו מנוער, המתווך בינו ובין הבית-הלבן, ומגלה את סודות עולם-המין הקסום של הבירה האמריקאית, תוך שהוא מקשה שאלות לעצמו, בנוסח של: „גולד גולד, ככל פעם מחדש ממספר הנשאים הגבוהות והיפהפיות שהתאהבו בכברים נמוכים יותר כמוהו, שאהבו בצע, אהבו את עצמם, ואהבו את מה שכדאי...” גולד פוגש ב-אנדרה קונבר, (כאור הכוקר היו עיניה פגולות. רגליה היו ארוכות וזקופות, ירכיה צרות, אחיזתה איתנה וכל שפת-הצה היה ספוג בגוון זהוב שיצר לדעתו ניגוד נהדר עם צבעו השחרור ויתר...) בתו של פיו בידל קונבר, מאישי הי-מפתח בפוליטיקה האמריקאית, ואנטי-שמי לעת-מצוא.

תיסמונת קיסינג'ר. לנוכח הסיכוי לקאריירה בווינגטון, מחליט גולד לני-טוש את ביתו, אשתו וילדיו (לא היתה יפהפיה כשהתחתנת אתי, ולא היתה יכר לה להפוך ליפהפיה גם אילו ניסיתי...) הלר עושה ליהדות-הקריירה ולפוליטיקה של ווינגטון, את אותו טיפול חושפני, שעשה לחיל-האוויר האמריקאי ולמלחמת-העולם השנייה במילכוד 22 (אין ספק שהשנייה נראה שוב בריא מאז שהפסיד את וייטנאם, צ'ילה, יוון, קפריסין, תור-כיה, סאקיסטון, סין, אפריקה, תאילנד והמזרח התיכון, נכון?) או בתשובה לשאלה „גולד, אתה יהודי, לא?” הוא משיב: „אני יהודי כמציא, אדוני...” גולד מספר לקורא כי הוא לקה ב-תיסמונת קיסינג'ר. הוא אוסף גוררי-עיתונות הנוגעים למוכיח-המדינה לשע-בר, ועם מטען זה הוא מגיע לביקור בחוותו של אביה של אנדראה, פיו בידי קונבר, הפולט לעברו אימרות אנט-מיות כמו: „אינני מנסה להכין מה יש ליתר לחפש במימשל חוץ מהכרה חברתית. יהודים טובים אף פעם לא היו שם... אם אנדראה חיבת להתחתן עם זר, היתה מעדיף מישהו כמו אלברט איינשטיין או ארתור רובינשטיין או אפילו ארתור שופקאניני. אלוהים, איזה רעמת שיער היו להם...”

הפרק חותם יהודי לבית הלבן (ועשית אותו לעבדך). הוא כותרת של מאמר ש-אותו חיבר גולד, ופוחד לפרסמו. מאחר שהוא „עלול שלא לקבל עוד לעולם הזמנה לבית הלבן...” אבל מאחר שהוא עומד להיות מוזמן, ובמקביל להיכנס לשרות המדינה, הוא עובר בדיקה ביטחוני-גית אצל איש-ביטחון יהודי מהאק-בי-איי, המספר לו מהוויי יהודי הבית-הלבן: „די-די גולד, אילו רק יכולתי לומר לך כמה פעמים לבי ששבר, שוב חשבו, כנכלל הי-ממור הזה הנרי קיסינג'ר. אנא, אל תגזים לי לעבור את זה שוב. בחילה קיבלתי כשהוא הרים את קולו על גולד מאיר...” סוכן האק-בי-איי גרינשפן, מנסה לשדל את גולד לשוב לאשתו ולפ-רוש מהפוליטיקה, בטיעון: „ניאוף יכול להיות בפרט בשבילם אבל לא בשבילנו.” אלא שתגובתו של גולד ציורית: „זכור, מה שכתוב בתנ"ך, גרינשפן — אמר לו גולד — אנחנו המצאנו את זה ראשונים. אנחנו אפילו זיינו כבשים כשלא יכולנו להשיג נשים פנעניות או פלישתיות...” גולד ממשיך עם שינאתו לקיסינג'ר,

דור דור ודור שיו

ממשיכה אותה אישיות ספרותית בפרוט „תרומותיו” של דור-קליבנוב לספרות הישראלית: „למשה דור יש תחביב של תרגום שירים אנגליים. לא כל שיר. רק שירים של משוררים שכדאי לתרגם אותם... משה דור מתרגם את ספריה ביר ואת רובם וולם. ראה את המדור האחרון. ואהוד בן-עזר כותב. אבל איפה יאיר הורוביץ? הוא לא חי בשלום עם משה דור. בעבר היה יודני. עכשיו הם צהובים זה לזה. ואיפה נתן זך? ולמה לא כותבת דליה רביקביץ ביץ? ואיה א.ב. הרשוע ולמה לא מופיעות יצירות של עמוס עוז? ואיפה פ. יהור ואפילו הנוד ברטוב ואחרון מגד? רש הנחלת חשבונות. ואפילו יונה וולך וכת שבע שרף לא מופיעות אצלו. למה?

„משה דור שליט ביד של צנזור ומדבר נבונה על חופשי. ולא רק כמעריב/ הוא מתיירה כאנטי-ליכוד. אבל למה הסכמה רשות השידור הליכודית למפור לידיו את האחריות על המדור לספרות בטלוויזיה... ומי שולט כספריות פועלים/ שם משמש משה דור הספדו-שמאלי בתפקיד יועץ לאחד המדורים? ומי הנוחה בקדי-רה של, ספריית מעריב/ גם שם מקבל משה דור-קליבנוב שכר בתפקיד של יועץ ומשמיץ את כל הסופרים הישרים ופותח דלתות לאנשי (אנשי שלומי) וסוגר דל-תות לישרים ותממי-לב?!

...הוא לא מסתפק בתפקיד של לחשן/ בתיאטראות אחדים. הוא אינו מסתפק ב-שבע עיניים/ (יש תוכנית כזאת בקול ישראל), שם הוא, עושה פרופקציה ל-חברים שלו ומתעלם מסופרים חשובים ו-מיכשורים שהוא לא אוהב...”

לקראת סיום המכתב של אותה אישיות ספרותית, מצויין: „חייבים לגלות את פרצופו. חייבים לספר על הניגוד בין המפתחי לבין אורח חייו. על הפתיחה בין האיש המת-חזה לבין יחסו האמיתי לבני אדם, לסופרים, לספרות, לתרבות. חתן, פרס קוגל/ משה דור-קליבנוב (פרסים אחרים לא העניקו לו אף על פי שחברי הקליקה שלו עמלו הרבה כדי לפתח פרסים). הוא סכנה לספרות ולסופרים. לספרות האמיתית. המקורית. לסופרים האמיתיים שיצירותיהם הן יצירות אמיתיות...” הערת, נמר של נייר: מדור זה מכבד את רצון מחבר המכתב שדבריו יפורסמו ללא שמו, היות שטובת הספרות העברית, שירתה ונסקנותה ניצבים לנגד עיני מדור זה. יחד עם זאת, יהיו עמודי מדור זה פתוחים לפני משה דור להגיב על הדברים החמורים שבמכתב זה.

מושמין דור
שמור לי ואשמור לך

הלב כואב על השמיה הגננסטרית שי-חררה לספרות שלנו. בראש הסולם הזה עומד אדם שמעמיד פני צדיק המזכיר תמיד בשער ולבו פיו אינם שווים: משה דור (לשעבר קליבנוב). הוא מת-ייהר כארגוני-שואלי ומנסה לחקות את אה-רון אמיר ואת מידר שיף. אבל לא אמיתי כהיגיו ולא אמיתי בתוכן דבריו... משה דור-קליבנוב, המתחנף לעורך הרא-שי של, מעריב/ שמואל שניצר השמאלי-הליברלי הידוע (אבל למען האמת צריך להדגיש: שמואל שניצר הוא אדם ישר ועתונאי מוכשר מאד), הוא עור לגרש את משה ז"ק מהמדור הספרותי (ולא צריך להתאבל על זה) ולדחוק את רגלי הנוד ברטוב והעמיר פנים שהוא דואג לאופי המדור ולתוכנו וטען כל הזמן שאין לו רצון לקבל לידיו את המדור. אחר כך הוא שלח שליחים לשמואל שניצר שיתנו לו את המדור. שמואל שניצר יותר חכם ממני. נתן את המדור למשה בן-שואל ולמשה (דור-קליבנוב) זרק עצם: אחראי על המדור. לא עושה שום דבר. רק כבוד. משה דור ירש כשפט. לכן הוא חותר וחותר ומצור. סוגר דלתות לשונאיו ולאנשים מוכשרים ופותח שערים לאנשים חכמי כשרון ויכולת. כל החברים הפרטיים שלו מפרסמים כתבים במדור הספרותי של, מעריב/ עורך סברדליק, רב כרי-ניר (וקן מעל המשמר). הוא גם סנפיונר). א.ב. יפה (שמפרסם את משה דור-קליבנוב במדור הספרותי המשעמם של, על המשמר), שלמה ניצן (עורך, המשמר לילדים) שמפרסם גם את משה דור. שמור לי ואשמור לך...”

החוויה הישראלית

לכל דור ספרותי יש הכוכבים וכוכבי הלכת שלו. גם ל-דור משוררי המדינה יש כוכבים ומסביבם כוכבי-לכת הניזונים מאבקיהם-הכוכבים. בשנה זו, שבה נקבע יהודה עמיחי כחתן פרס ישראל, בגלל היותו כוכב-שירה של דור, זכה איש מעריב, משה דור, המעביר את מרבית זמנו בעסקנות שירה בפרס קוגל על חוברתו עיפוניו בהמטסט הית. בימים אלה הגיע לנחם של נייר מיכתב של אישיות ספרותית, המעידה על דמותו של משה דור, כמיצג של דור עסקני שירה המזיקים לשירה העברית. והופכים אותה בעסקנותם לפלסטר. כמה קטעים ממכת-בה של אותה אישיות ספרותית מובאים בזה: